

MANGO

ČASOPIS MORAVSKÉHO GYMNÁZIA

TÉMA: SVOBODA TISKU

SEDMÉ NEBE ADRIANY MICHÁLKOVÉ

KULATÁ VÝROČÍ PAMÁTEK UNESCO

STUDENTI PÍŠOU: MAREK HAVLÍČEK

TÉMA: SVOBODA TISKU

Svoboda tisku a dalších sdělovacích prostředků, dnes především elektronických (rozhlas, televize, internet), patří mezi základní lidská práva a svobody. Výslovně se jí věnuje *Všeobecná deklarace lidských práv* Organizace spojených národů z roku 1948 (čl. 19): „Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmikoli prostředky a bez ohledu na hranice.“

Svoboda tisku předpokládá, že stát se vzdá své kontroly nad touto oblastí a nebude do ní zasahovat prostřednictvím cenzury. Za její konec u nás můžeme považovat 28. březen 1990, kdy byl zákonem č. 86/1990 Sb. o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích zrušen Federální úřad pro tisk a informace, který zastřešoval cenzurní činnost v komunistickém Československu. Zákaz cenzury se pak stal díky *Listině základních práv a svobod* (čl. 17, odst. 3) i součástí ústavního pořádku České republiky. Neexistence cenzury však současně znamená, že veškerá odpovědnost za publikované informace leží na bedrech autora a vydavatele.

Svoboda tisku ovšem neznamená, že lze publikovat cokoli bez omezení. Již zmíněná Listina základních práv a svobod výslovně říká (čl. 17, odst. 4): „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“

Země, v nichž loni došlo k vraždě novináře

Indie (4), Mexiko (3), Burkina Faso, Filipíny, Pákistán, Somálsko (2), Afghánistán, Etiopie, Libanon, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Myanmar (1)

Údaje CPJ za rok 2021

Česká vláda má tedy možnost na základě zákona č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti prohlásit určité informace v národním zájmu za vyhrazené, důvěrné, tajné či přísně tajné, a tudíž veřejnosti běžně nepřístupné. Podobně není podle trestního zákoníku možné hanobit jiný národ, etnickou skupinu, rasu a přesvědčení, podněcovat k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, šířit poplašné zprávy, pomlouvat jiné osoby, podporovat hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka, popírat,

zpochybňovat, schvalovat a ospravedlňovat genocidu, podněcovat k útočné válce nebo schvalovat trestný čin. V neposlední řadě dochází k omezení svobody tisku v okamžiku, kdy by se dostala do konfliktu s autorským právem.

Svobodou tisku ve světě se zabývá hned několik mezinárodních nevládních organizací. Například Výbor na ochranu novinářů (Committee to Protect Journalists, CPJ) sleduje počty uvězněných, zabitých a zavražděných novinářů. Podle jeho údajů přišlo jen za rok 2021 o život 45 novinářů, z toho 27 prokazatelně v souvislosti se svým povoláním. Pokud necháme stranou oběti nehod a střelby ve válečných oblastech, zahynulo za minulý rok 21 novinářů rukou vraha. Za stejnou dobu bylo uvězněno 293 novinářů. Je velmi znepokojivé, že počty uvězněných novinářů dosahují rekordních čísel už šest let v řadě za sebou.

Džamála Chášukdzího v roce 2018 brutálně zavraždila saúdskoarabská tajná služba

Reportéři bez hranic (Reporters Sans Frontières, RSF) pro změnu vydávají každoroční *Index svobody tisku*. Při jeho sestavování je brán v úvahu nejen počet zavražděných, vyhoštěných nebo obtěžovaných novinářů, ale také existence státního monopolu na televizi a rozhlas, existence cenzury a autocenzury v médiích, celková nezávislost médií a také obtíže, kterým mohou čelit zahraniční reportéři. V roce 2021 se Česká republika umístila na 40. místě ze 180 zemí. Radost z toho, že skončila na stejném místě jako v roce předchozím, poněkud kalí skutečnost, že v letech 2011/2012 Česká republika zaujímal v celosvětovém srovnání 14. příčku.

Prvních deset zemí podle počtu uvězněných novinářů

Čína (50), Myanmar (26), Egypt (25), Vietnam (23), Bělorusko (19),
Turecko (18), Eritrea (16), Saúdská Arábie (14), Rusko (14), Írán (11)

Údaje CPJ za rok 2021

V oficiálním zdůvodnění RSF se můžeme mimo jiné dočíst: „Čeští novináři čelí velkým výzvám, včetně ohrožení veřejnoprávního vysílání ze strany státem kontrolovaných kontrolních orgánů, pomlouvačných kampaní na internetu a šíření takzvaných ‚alternativních‘ médií. Neomalené slovní útoky prezidenta a dalších vysokých představitelů přispěly k vytvoření atmosféry všeobecné nedůvěry vůči novinářům a k násilným činům vůči nim. Státní televizní stanice čelí otřesům poté, co byli někteří členové její dozorcí rady nahrazeni známými osobnostmi, které jsou velmi kritické k investigativnímu zpravodajství, zatímco nedávné rozpuštění jejího finančního kontrolního orgánu podněcuje obavy o její budoucí nezávislost. Obavy vzbuzuje také koncentrace vlastnictví médií v rukou několika oligarchů.“

Je zřejmé, že svoboda tisku není u nás ani ve světě samozřejmostí a že si zaslouží ze strany občanské společnosti neustálou pozornost a ochranu. Doufejme, že rok 2022 přinese lepší zprávy nejen o konci epidemie covid-19, ale i o stavu svobody tisku ve světě.

-jp-

STUDENTI MG O SVOBODĚ TISKU

Svobodný a nezávislý tisk je považován za klíčový mechanismus fungující a zdravé demokracie. Žurnalistika je hlídacím psem vlády i všech stupňů státní správy a poskytuje občanům důležité informace, na jejichž základě se pak rozhodují ve volbách. Z tohoto hlediska je role svobodného tisku v demokracii nezastupitelná. Přesto žije podle zpráv RSF více než třetina světové populace v zemích, kde neexistuje svobodný tisk. Není překvapením, že většinou se jedná o země nedemokratické, pro jejichž vlády je kontrola přístupu k informacím zásadní pro vlastní přežití. Nezávislý tisk, pokud v takových zemích vůbec existuje, musí bojovat se státem řízenou propagandou a pokusy o přinášení nezkreslených informací novinářům přinášejí mnohá rizika, ohrožením profesní kariéry počínaje a smrtí konče. Význam svobody tisku si uvědomují i studenti Moravského gymnázia.

Ramana Prataseviče uvěznil v roce 2021 běloruský režim Aljaksandra Lukašenky

Proč demokratické společnosti potřebují svobodný tisk?

V moderních státech žije vysoký počet lidí s různými názory, vyznáním nebo etnicitou. Svoboda tisku znamená, že každý si může psát, co chce, a tak jsou chráněny zájmy všech společenských skupin v zemi.

Laura Zimáčková

Média silně působí na veřejnost, čímž zasahují i do politické a hospodářské situace v zemi. Pokud se děje cokoli neobvyklého, lidé se to prostřednictvím tisku dozvědí a mají možnost reagovat. Nikdy samozřejmě nemáme jistotu, že zpráva o nějaké události je pravdivá, ale osobně si myslím, že v demokratickém státě, jakým je Česká republika, je možné využívat řadu spolehlivých a zajímavých informačních zdrojů.

Valentina Palacká

Svoboda tisku je jedním z indikátorů, zda je daná země opravdu demokratická, nebo jestli se toto označení nachází jen v jejím názvu. Cenzura naopak odhaluje stát jako hluboce nedemokratický.

Aneta Jeřábková

Wa Lone si od roku 2018 odpykává sedm let ve věznici myanmarské vojenské junty

Proč se diktátoři a autoritářské vlády svobodného tisku obávají?

Všichni diktátoři mají strach, aby se proti nim občané nespojili. Bojí se, aby méně vzdělaná část obyvatel nepřišla na to, že je zneužívána a že by mohla žít lepší a kvalitnější život. Bez svobodného tisku lze informace o stavu země zkreslovat a občanům sdělovat jen to, co vláda považuje za vhodné a co ji samotnou neohrozí.

Dáša Štefanková

Největším nepřítelem autoritářských vlád je svobodomyšlný jedinec, který by mohl přijít s nápadem na svržení režimu. Pokud by jeho zprvu osamocený názor prostřednictvím tisku zaujal masy, co by pak zmohl jeden třebaš sebekrutější diktátor proti celému národu?

Natálie Havlíková

Autoritářské režimy pochopitelně nechtějí, aby se vlastní obyvatelé nebo vlády jiných zemí dozvěděli, čeho všeho jsou schopné. Řada lidí v nedemokratických zemích také v psaní nachází útočiště před nesvobodou a vlády, které jsou její příčinou, samozřejmě nemají zájem jim v tom pomáhat. Kdyby se jejich myšlenky mohly svobodně šířit, jejich čtenáři by získali nejen naději, že se věci zlepší, ale možná i odvahu k takové změně přispět.

Ema Lewczyszynová

Diktátoři ze sebe ve své zemi zpravidla dělají hodné a obětavé lidi. Tvrdí, že lidé u nich mají lepší život, a protože bývají výteční řečníci, lidé jim často uvěří. Je pro ně snazší věřit tomu, co jejich vládci říkají, než s nimi nesouhlasit a ztratit některá práva, svobodu, nebo rovnou život. Svobodný tisk představuje riziko, protože by diktátory mohl ukázat ve špatném světle a způsobit, že se lidé začnou bouřit. Umlčet jednotlivce je snadné, ale umlčet dav je nemožné.

Michaela Pospíšilová

Ve svobodném tisku se může vyjádřit kdokoli k čemukoliv, a to i pokud je nespokojený s vládou. Diktátoři chtějí udržovat občany v nevědomosti, nepřejí si, aby věděli, že jinde se lidé mají lépe. Zároveň si nepřejí žádnou kritiku své osoby ani režimu, jehož hlavními představiteli.

Laura Zimáčková

Je svoboda tisku bezbřehá, nebo existují případy, kdy ji lze omezit?

Svoboda tisku se v demokratických státech současnosti zdá být naprosto bezbřehá. Kamkoli na internet můžeme napsat, co nás zrovna napadne. Jen málokdo si ale uvědomí, že už to v životě z internetu nezmizí.

Aneta Jeřábková

Svoboda tisku by sice měla být teoreticky neomezená, v praxi by však určité hranice existovat měly. V dnešní době představují velký problém fake news, jejichž vinou je množství nepravdivých informací, jež se dostává k občanům, opravdu obrovské. Lidé nevědí, čemu mají věřit, a vznikají různé, někdy i velmi vážné konflikty mezi stranami rozdílných názorů.

Dáša Štefanková

Co se sdílení názorů týče, není třeba tisk omezovat. To ovšem neznamená, že je nutné zveřejňovat všechny informace. V časopisech se například často objevují „skandální“ informace ze života slavných osobností. Dle mého názoru však do jejich osobních záležitostí nikomu nic není. Nejhorší není ani tak to, že novináři neustále strkají nos, kam jim nepřísluší, jako to, že když nemají dost informací, neváhají si část domyslet nebo celou záležitost, jak se říká, nafouknout.

Zuzana Růžičková

Výběr z Indexu svobody slova

1. Norsko	35. Slovensko	170. Saúdská Arábie
2. Finsko	36. Slovinsko	171. Kuba
3. Švédsko	37. Burkina Faso	172. Laos
4. Dánsko	38. Botswana	173. Sýrie
5. Kostarika	39. Andorra	174. Írán
6. Nizozemí	40. Česká republika	175. Vietnam
7. Jamajka	41. Itálie	176. Džibuti
8. Nový Zéland	42. Jižní Korea	177. Čína
9. Portugalsko	43. Tchaj-wan	178. Turkmenistán
10. Švýcarsko	44. USA	179. Severní Korea
...	...	180. Eritrea

Údaje RSF za rok 2021

ADRIANA MICHÁLKOVÁ: SEDMÉ NEBE

Nedávno jsme objevily knihu *Sedmé nebe*, kterou napsala česká autorka Adriana Michálková v roce 2017. Jedná se o žánr fantasy se špetkou romantiky. Kniha má 379 stran a na její děj navazují další tři díly.

A o čem že kniha vlastně je?

Co když je svět, ve kterém žijeme, úplně jiný? Co když před námi skrývá temná a děsivá tajemství? Co když kolem nás žijí jedinci, kteří do našeho světa nepatří a byli do něj vyhoštěni za svá provinění? Co když žijeme ve světě, kde si padlí andělé odpykávají své tresty a bojují o své duše? Co když se věčný boj mezi nebem a peklem odehrává i na Zemi? Před osmnáctiletou Elaine Riversovou se odkryje strážná opona a ona uvidí svět takový, jaký skutečně je. Dostane se do smrtelného nebezpečí, ale po celou dobu je tu někdo, kdo ji neúnavně ochraňuje – její strážný anděl Kassiel, jeden ze sedmi nejvyšších archandělů.

Jedná se o první díl love story fantasy ságy, která je prosycená nečekanými zvraty, napětím, propracovanými charakteristikami, tajemnými zákoutími a strhujícími rozuzleními. Kniha má rychle ubíhající děj a je psaná v ich-formě. Díky tomu jsou pocity hlavní postavy dobře popsány a výborně se do ní dokážete vžít. Se stejnou lehkostí se však vžijete i do dalších postav.

Autorka si pečlivě nastudovala prostředí, ve kterém se kniha odehrává, takže když čtete, připadáte si, jako byste do knihy vkročili a byli na stejných místech, která navštěvují hrdinové. V prvním díle zná autorka prostředí jako své boty, a tak jí popis jde od ruky, ovšem i v dalších dílech, v nichž se přesuneme do zcela jiného a neznámého prostředí, jí to jde stejně snadno. Dokonce ani časové posuny jí nedělají problém. To se ovšem nedá říct o čtenářích. Časové posuny nám zamotaly hlavu a v půlce knihy už jsme ztratily naději, že pochopíme, jak fungují.

Obě milujeme knihy se žlutými stránkami, které mají starobylý nádech. *Sedmé nebe* má bohužel stránky bílé a hladké. Na kvalitě knihy to sice neubírá, ale body jí to rozhodně nepřidalo. Chápeme však, že každý má jiný názor a může preferovat bílý typ papíru. Na tmavě modré a kluzké obálce knihy je vypočten anděl a můžeme se jen sázet, který anděl z knihy to má být. Jeho vyobrazení na obálce sedí ke knize, což pochopíte po dočtení. I další díly mají obálku, která poukazuje k ději a mnohé prozrazuje.

Náš konečný názor na knihu je, že určitě stojí za přečtení a za to, abyste ji měli ve své knihovně. Pokud ovšem zvažujete její koupi, radíme vám: pospěšte si. Výtisky rychle mizí a kdo ví, jestli se ještě dotisknou.

Emilie Zástřešková – Barbora Srnská

ROZHOVOR S ADRIANOU MICHÁLKOVOU

Jak jste se dostala ke psaní?

Od dětství jsem byla takový snílek. Ráda jsem četla a vymýšlela si příběhy. Kvůli tomu jsem nastoupila na Střední knihovnickou školu v Brně a tam ve mně skvělí učitelé probudili touhu po kreativním psaní. Přenést ty příběhy na papír a vdechnout jim život. Wow, ta představa byla nádherná. Zprvu jsem psala básničky a krátké novely, které jsem schovávala do šuplíku. Až na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální v Kroměříži jsem se osmělila sepsat první knihu. Jmenuje se *Tohle je mé Berkeley*. Nechala jsem v tom příběhu své srdce a díky němu jsem pochopila, že píšu to, co si má duše žádá. Že vypisuju sama sebe a je to pro mě jako forma meditace. Můj život. To, co miluju a co mě činí šťastnou. Všechny ty příběhy jsem já. A pak už to chtělo jen sebrat odvahu, abych je předala dál.

Co Vás inspirovalo k napsání Sedmého nebe?

Můj syn Adámek, životní cesta, kterou jsem si prošla, a učení velmi mimořádné osoby, která mi otevřela dveře k pravému bytí lásky a světla. Prošla jsem si hodně bolestivým obdobím a to mě navedlo na pouť do sebe samé. Prohrabávala jsem se svým vlastním bahnem jako lotos a dostalo se mi prozření, jak to skutečně na světě funguje, co je pravda a co klam.

A chtěla jsem to poselství světla a lásky předat dál. Dát všem nezdolnou víru, že i v té nejhlubší tmě je vždy plamínek světla, a že i když nás něco srazí na kolena, musíme se zvednout a bojovat dál. Nevzdávat se a věřit hlavně sám sobě.

Ale inspirací jsem si byla v prvé řadě já sama. To sebe jsem do té ságy vypsala. A tak je to správně.

Jak Vás napadl děj?

Brutálně. Děj se mi utvářel v mysli jako film na promítacím plátně. Jo, dívala jsem se na film a sepisovala ho do notebooku. Tahle formulace to asi vystihuje nejlíp.

Jsou některé postavy napsané podle skutečných lidí?

Skvělá otázka. Ano. Někteří už ale tady na Zemi nejsou.

Kterou část Vás nejvíc bavilo psát?

Slovní přestřelky. Jak Adam, tak i Kassiel a Ellie jsou silné, ojedinělé osobnosti, které by dokázaly vyprovokovat i kávovar, kdyby jim stál v cestě. Miluju tu jejich svéráznost, břitké pohotové komentáře, sarkasmus a to, jak mě umí rozesmát. A hlavně je miluju. To, jak nám světelně krásně předávají lásku ve všech jejích formách, něhu, věrnou oddanost k druhému, nepokořitelnou sílu ducha, odhodlání, statečnost, víru a naději.

Nemůžu tedy jednoznačně odpovědět, která část mě nejvíc bavila psát. Každá sekunda, kdy jsem psala, mi přinášela vnitřní štěstí, volnost bytí, nadpozemskou radost a pocit, že „tady jsem doma a sem patřím“.

Kterou část máte nejraději?

Pokud mám mluvit jen o prvním dílu *Sedmého nebe*, tak asi pasáž s výletem na Angel Island. Pořád se kácím smíchy z těch Adamových hlášek. Nebo třeba kapitola v japonské zahradě, kde Kassiel učí Elaine rozvinout její intuici. Napadají mě desítky dalších. Asi nelze vybrat pouze jednu „nej“ část, když jsem vložila srdce a celou svoji duši do všech.

Inspirovala jste se při psaní Sedmého nebe nějakou jinou knihou nebo jiným autorem?

Někteří lidé jsou toho názoru, že ano. Jednou jsem si říkala, že jestli ještě někdo srovná *Sedmé nebe* se *Stmíváním*, půjdu střílet do davu. Ono je těžké napsat něco po všech stránkách originálního, aby to někomu neevokovalo jinou knihu nebo sérii. U mě stačilo, že se na střední americké škole objevuje záhadný kluk, jemuž se mění barva očí, a už jsem zkopírovala *Stmívání*. Ale se srovnáváním se potýká každý autor a je úplně zbytečné to řešit. Ti, kteří četli celou ságu *Sedmé nebe*, vědí, že něco takového tu ještě nebylo a že hloubka toho příběhu je detailně propracovaná a... výjimečná.

Jaký je Váš nejoblíbenější žánr?

Young adult love story. Jinak mám ráda beatniky a prokleté básníky... a encyklopedie.

Jaká je Vaše nejoblíbenější kniha či série?

Sedmé nebe a *Tohle je mé Berkeley*. Ne, počkej, budu přemýšlet, abych nezněla jako namyšlenej Narkissos... Problém je, že v poslední době nemám na čtení čas, jelikož pilně pracuju na tom, abych svým čtenářům dala to, co si žádají. O tom možná něco víš.

Ale jednoznačně vítězí knihy od Jacka Kerouaka. Zbožňuju jeho styl psaní a proud myšlenek. Díla *Dharmoví tuláci*, *Na cestě*, *Big Sur* atd. jsou mojí biblí. A třeba *Janu Eyrovou* od Charlotte Brontëové bych taky mohla číst pořád dokola. Mám v krvi spíše klasiky než novodobé „bestsellery“.

Máte oblíbeného autora? Jakého?

Jack Kerouac. Dále Arthur Rimbaud, Jack London... To jde na mých knihách asi poznat.

Emilie Zástřešková – Barbora Srnská

KULATÁ VÝROČÍ

PAMÁTEK SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ UNESCO

Hadriánův val (122)

V roce 122 začali Římané budovat val, který měl oddělit římskou provincii Británii na jihu od barbarské Kaledonie na severu. S jeho plánováním se začalo patrně již před britskou návštěvou císaře Hadriána, podle nějž je zeď dodnes nazývána Hadriánovým valem. Zeď byla součástí Hadriánovy širší snahy upevnit hranice říše, k níž patřila stavba obranných valů v dalších částech římského impéria, např. slavný limes Germanicus v Německu. Je otázkou, jestli měl Hadriánův val skutečně obranný účel, nebo sloužil spíše jako pozorovatelná či ke kontrole toho, kdo říši opouští a kdo do ní vstupuje, případně plnil funkci ryze psychologickou.

Zbytky Hadriánova valu

Zeď se táhla od dnešního Wallsendu na řece Tyne na východě po Bowness-on-Solway na západě přes celou šířku ostrova v délce 117,5 kilometrů. Linie obranných staveb však pokračovala v podobě menších pevností dále po cumbrijském pobřeží až k dnešnímu Risehow jižně od Maryportu. Původně plánovaná šířka deseti stop se nedlouho po zahájení zmenšila na stop osm, v závislosti na povaze terénu v některých místech i méně. Předpokládá se, že val byl zprvu postaven ze dřeva

a hlíny, jež byly teprve postupně nahrazovány kamenem. Podle středověkého svědectví Bedy Ctihodného měla zeď výšku dvanácti stop, lze však předpokládat, že původně byla o něco vyšší. V pravidelném rozestupu třetiny římské míle pak val zesilovaly drobné obranné věže.

Úseky Hadriánova valu se stále zachovaly, zejména ve střední části, kde prochází málo obydlenou kopcovitou krajinou. V nížinách, kde zeď posloužila obyvatelům jako zdroj levného stavebního materiálu, se naopak dochovaly jen drobné zbytky.

Na Seznam světového dědictví UNESCO byl Hadriánův val zapsán v roce 1987.

Klášter v Corvey (822)

Po porážce Sasů se císař Karel Veliký rozhodl pokřesťanštit nově dobyté území, jeho plány na založení císařského kláštera však přerušila jeho smrt v roce 814. O rok později se v nich rozhodl pokračovat Karlův bratranec Wala se svým nevlastním bratrem Adalhardem, opatem kláštera v Corbie na řece Sommě. Se souhlasem Karlova syna a nástupce Ludvíka Pobožného založili v místě zvaném Hethis první klášter v zemi Sasů. Protože byl osazen mnichy z pikardského Corbie, jehož se stal proboštvím, dostal název Nova Corbeia.

Letecký pohled na klášter v Corvey

Hethis dnes již nelze přesně lokalizovat. Záhy se ukázalo, že místo je natolik neúrodné a k životu nevhodné, že se roku 822 klášter rozhodl přenést své sídlo do dnešní polohy u brodu přes řeku Vezeru. O rok později věnoval císař klášteru v Corvey nedaleký dvůr v Höxteru a ostatky sv. Štěpána. Mateřský klášter v Corbie se ve prospěch kláštera v Corvey vzdal všech svých majetků v Sasku a současně došlo k formálnímu osamostatnění obou komunit.

Roku 830 v Corvey pobýval ve vyhnanství Hilduin, opat ze Saint-Denis a dřívější kaplan Ludvíka Pobožného, který se v jeho sporu se syny postavil na jejich stranu. Po svém omilostnění věnoval v roce 836 klášteru ostatky sv. Víta, které se dosud nacházely v Saint-Denis. Podle českého historika Josefa Vašici krátce poté přibyl do kláštera jako válečný zajatec syn náčelníka slovanského kmene Obodritů Gestimula, který padl roku 844 při tažení Ludvíka Němce. Tímto zajatcem nebyl nikdo jiný než první český poustevník sv. Ivan, jehož přízvisko charvátský, uváděné v legendách, podle Vašici nepochází od charvatského kmene, ale je zkomolením přízviska corveyský; z Corvey také svatý Ivan pravděpodobně přinesl do Čech svatovítský kult.

Nejstarší část kláštera v Corvey

Dějiny kláštera v Corvey jsou plné vzestupů i pádů. Ještě v roce 1792 bylo opatství povýšeno papežem na knížecí biskupství, třebaže v něm řeholní život takřka ustal a biskupství samo se skládalo z pouhých deseti farností. Již roku 1803 však

došlo na základě výnosu říšského sněmu k jeho sekularizaci a přiřčení ke knížectví nasavsko-oranžsko-fuldskému pod vládou Viléma V. Oranžského, v roce 1807 se stalo součástí napoleonského vestfálského království Jerôma Bonaparteho a nakonec roku 1815 součástí pruského království. Poslední corveyský biskup a opat Ferdinand von Lüninck měl však právo na užívání klášterních budov a zahrady až do své smrti v roce 1825. Teprve poté se začalo s velkou přestavbou celého areálu na zámek.

Na Seznam světového dědictví UNESCO byl klášter v Corvey zapsán roku 2014.

Safranbolu (1322)

Severoturecké město Safranbolu změnilo svůj název hned několikrát za dobu své existence. Jeho současná podoba vychází z řeckého Saframpolis (Šafránové město) podle koření dodnes hojně pěstovaného v okolí. Po ovládnutí města Turky v 11. století se z něj stalo významné obchodní centrum a důležitá karavanní stanice na jedné z větví hedvábné stezky.

Pohled na Safranbolu

Safranbolu je typické osmanské město skládající se ze tří odlišných historických čtvrtí: tržního vnitřního města známého jako Çukur a čtvrtí Kıranköy a Bağlar. Çukur leží v dolní části města a má trojúhelníkový tvar vymezený dvěma řekami. Jeho centrem je tržiště, obklopené dřevěnými domy a dílnami řemeslníků. Kıranköy dříve obývalo nemuslimské, především řecké obyvatelstvo a svým uspořádáním se mnohem více podobá evropským městům. Domy jsou zde postaveny z kamene a většina z nich má obytné prostory nad přízemním krámkem. Oběma čtvrtěmi vedou úzké a křivolaké uličky s kamennou dlažbou, která se směrem ke středu svažuje, aby odváděla dešťovou vodu. Ke zvláštnímu kouzlu přispívá i skutečnost, že uliční průčelí domů nemívají žádná okna. V Bağlaru zástavbu tvoří jednotlivé domy zasazené do velkých zahrad a vinic, od nichž byl odvozen název celé čtvrti.

Typická safranbolská ulička

Ve městě se nachází řada památek. V roce 1322 zde vznikla Stará mešita, Staré lázně a medresa (náboženská škola) Sülejmana Paši. Další památky pocházejí z doby největšího rozkvětu města v 17. a 18. století. V těsné blízkosti bazaru stojí dvě mešity. První městu daroval velkovezír Mehmed Köprülü (1656–1661); na jejím nádvoří se nalézají velké sluneční hodiny. Druhá mešita z konce 18. století nese jméno velkovezíra a safranbolského rodáka Izzeta Mehmeta Paši (1794–1798); na nádvoří je k vidění jeho sarkofágová tumba (pohřební památník). Na obchodní historii

města odkazuje mohutná budova karavanseráje Cinci hani. Zvenku nepřístupně působící budova s úzkými okny a střílnami překvapí rozlehlým nádvořím obehnaným dvěma patry arkádových oblouků, v jehož středu se mohli poutníci osvěžit vodou z kašny.

Na Seznam světového dědictví UNESCO bylo Safranbolu zapsáno v roce 1994.

Singapurská botanická zahrada (1822)

První singapurskou botanickou zahradu zřídil v roce 1822 zakladatel moderního Singapuru a vášnivý přírodovědec sir Stamford Raffles. Jeho hlavním cílem bylo zkoumat plodiny s možným hospodářským významem. Zahrada však měla jen krátkou životnost a v roce 1829 byla uzavřena.

Současná singapurská botanická zahrada začala vznikat až o třicet let později roku 1859, kdy Singapurská agrární a zahradnická společnost získala od koloniální vlády 32 hektarů pozemků v Tanglinu. Novou zahradu její správce Lawrence Niven od začátku pojal v duchu anglického krajinářského parku, v němž se dříve zarostlé plantáže a panenský prales postupně proměnily. Původní Nivenův plán je v rozložení zahrady zřetelný dodnes. V roce 1866 se zahrady rozšířily severozápadním směrem o dalších 12 hektarů, na nichž bylo vyhloubeno Labutí jezero. Singapurské agrární a zahradnické společnosti však došly finanční prostředky, a proto správu zahrady roku 1874 převzala koloniální vláda.

V roce 1877 byly do zahrady z londýnských Kew Gardens přivezeny první sazenice kaučukovníku, s jehož pěstováním slavil velké úspěchy Henry Nicholas Ridley, který byl roku 1888 jmenován novým ředitelem singapurské botanické zahrady. Hlavně jeho přičiněním se z Malajsie během několika málo let stala světová velmoc v produkci přírodního kaučuku. Průkopnickou roli sehrála zahrada také v oblasti hybridizace orchidejí, o což se zasloužil v letech 1925–1949 její další ředitel Eric Holttum. Díky jeho metodám se Singapur stal jedním z nejlepších světových center komerčního pěstování orchidejí.

Těžkým obdobím zahrada prošla za japonské okupace v letech 1942–1945. Hned na jejím začátku vyjednal japonský profesor Hidezo Tanakadate s generálem Tomojuki Jamašitou, že zahrady budou ušetřeny rabování. Ředitel Holttum a další pracovníci byli sice internováni, ale mohli dál pokračovat ve své vědecké práci. Protože však okupační správa nebyla ochotná zahradu financovat, hradil údržbu a platy zaměstnanců Tanakadate z vlastní kapsy. V roce 1943 byl vedením zahrady pověřen profesor botaniky z kjótské univerzity Kwan Koriba. Když se v roce 1945 dostal Singapur zpět pod britskou kontrolu, stal se Koriba válečným zajatcem. Zástupce ředitele Edred Corner tehdy vyjednával o jeho propuštění s odvoláním na Koribovy zásluhy o ochranu zahrad, ale ten se rozhodl zůstat ve vazbě po boku svých krajanů.

Singapurská botanická zahrada

Po získání samostatnosti Singapuru v roce 1965 sehrála botanická zahrada důležitou roli v kampani za ozelenění ostrovního státu. Poslední velkou proměnou prošla v letech 2009–2018, kdy se rozšířila o dalších 18 hektarů s deštým pralesem. Dějiny singapurské botanické zahrady, jež vznikla na místě vykáceného původního pralesa, tak svým způsobem opsaly velký kruh, ve kterém se odráží i změna uvažování člověka o přírodě a jeho životním prostředí. Příběh zahrady navíc dokládá, že společný vědecký zájem dokáže postavit mosty i mezi znepřátelenými národy.

Na Seznam světového dědictví UNESCO byla singapurská botanická zahrada zapsána v roce 2015.

Grimetonská rádiová stanice (1922)

První světová válka jasně ukázala důležitost mezinárodní bezdrátové komunikace, Švédsko však bylo na začátku 20. let 20. století stále závislé na službách jiných zemí. V letech 1922–1924 proto nechalo postavit v Grimetonu na jihozápadním pobřeží země rádiovou stanici pro transatlantickou bezdrátovou telegrafii.

Ze soutěže, jíž se zúčastnily čtyři firmy, nakonec vyšla vítězně americká společnost Radio Corporation of America (RCA) s technologií Alexandersonova alternátoru, pojmenovanou podle svého vynálezce, švédsko-amerického elektroinženýra Ernsta Alexandersona. Anténu tvořilo dvanáct drátů o délce skoro dvou kilometrů napjatých na šesti 127 metrů vysokých železných stožárech. Až do 40. let 20. století sloužila stanice v Grimetonu k přenosu telegramů Morseovou abecedou do Severní Ameriky a dalších zemí a během druhé světové války se stala kvůli přerušeným podmořským kabelům jediným telekomunikačním spojením Švédska se zbytkem světa. Po válce využívalo vysílač až do 60. let 20. století námořnictvo.

Grimetonská rádiová stanice je jediným dochovaným z devíti vysílačů transatlantické sítě, jež v letech 1918–1924 vznikly na obou březích oceánu a byly shodně vybaveny Alexandersonovým alternátorem. Současně je posledním funkčním příkladem této technologie a důležitým svědkem předelektronické éry. Každoročně se v Alexandersonův den (poslední neděle v červnu nebo první neděle v červenci) spouští a vysílá krátké zkušební vysílání, které je možné přijímat po celé Evropě.

Na Seznam světového dědictví UNESCO byla grimetonská rádiová stanice zapsána v roce 2004.

-jp-

Antény grimetonské rádiové stanice

STUDENTI PÍŠOU: MAREK HAVLÍČEK

Má inspirace

Zhruba před hodinou a tři čtvrtě se mě osoba, se kterou jsem se seznámil ve vlaku sedm dní zpátky, zeptala na zajímavou otázku:

„Kde bereš inspiraci pro svá díla?“

Upřímně jsem nevěděl, jak zprvu odpovědět.

Bylo toho tolik.

Tak jsem odpověděl jednoduše:

„Stručně řečeno: odevšad.“

Nebyl jsem však s touto odpovědí nijak výrazně spokojený a přišlo mi, že ona taky ne.

Navíc padla otázka na to, proč mi přijde (jak jsem předtím, dříve v konverzaci tvrdil), že se svou tvorbou nemůžu nikdy rovnat reálnému světu.

Tak jsem to zkusil znovu.

Tentokrát konkrétněji:

„Mou inspirací...“

Je mravenec.

Dělník s dřívkem v kusadlech pečlivě pochodující do své země, do svého království. V řadě stovek dalších bratrů svých, počítaje každý svůj krok a nevěda, že v jeho těle přebývá nevítaný host, jenž jeho samotného a mnoho druhů jeho stát bude život.

Mou inspirací je i prostý kněz.

Svéhlavý učenec, jenž opustil domov, aby navštívil kolébku vznešenosti, město Řím, jež již za jeho života prolezlé bylo havětí a spodinou hájící své bezbožné hříchy ještě bezbožnějšími výmluvami.

I ukázal jim.

Vše jim ukázal v 95 tezích.

Je jí dokonce i tisíce let stará překrásná žena, jež nespátřila nikdy světlo světa, nikdy pod září Měsíce ni Slunce nezatančila. Však ze staříckých mokřadů, stepí a měst Meziříčí do zemí Řeky obývaných na loďkách zbohatlých purpurových obchodníků docestovala.

Mou velikou inspirací je nepopíratelně i hněvivá vřava.

Tep v týlu, jenž doprovází neporazitelné, nezlomitelné, ty, jejichž velká srdce ani ve smrti nepřestanou tlouci, stejně jako jejich rudoocí vlastníci tloukli ty, co v cestě jim stáli za živa.

Třískání ocele, vřískot zvěře, ryk válečníků, kapky krve dopadající na vyprahlou půdu.

Mou inspirací jsou ale i poklidní obři, jenž mezi námi doposud žijí a náš svět celičky před naprostou zkázou chrání,

však i souboje největších stvůr, jež svět kdy spatřil, zuřící daleko, daleko pod slanou hladinou

či naši pradávni předci, již z korun stromů slezli nevědouce, že v nemilosrdné říši bestíí všech velikostí a tvarů právě oni jednoho dne nad všechny povstanou.

Poblázněné děvče, jež za záchranu své vlasti na hranici pykalo,
lapka, žoldák, nemilosrdný velitel, jenž jako první kříž křížem pokořil,
mimořádný muž vládnoucí mocí, ne silou, jehož jméno dodnes značí nejvyšší z vysokých titulů.

Jednooký šibal, jenž silou vůle stal se šibeničním jezdcem stromu života a otcem všech, by i den mu byl zasvěcen, třebaže lid vlastní záda posléze k němu otočil,

mocný král, král Uruku, města hrazeného, jenž se svým blízkým přítelem, pokrevním bratrem z divokých stepí, skolil strážce cedrového lesa i býka nebeského, však mnoho a málo tabulek o nich mluví

i olejem panovníků namazaný pán, jenž prý z čirého dobra zrozen byl, jenž všechny smrtelníky z jejich hříchu prý vykoupil, chorého chodícím učinil a v něhož tolik lidí všechny své naděje vkládá a věří.

Mými inspiracemi je nezkrotný žal, urputná povodeň trýzně, již zahradit nelze, již ze světa sprovodit nelze a jež týrá a týrá srdce naše, když duše druhá milovaná opustí nás nadobro,

plíživý děs z neznáma, strach, jenž tu pro nás od prvního do posledního okamžiku vždy byl, jenž na pokraj našich sil nás vybičoval, když třeba bylo, jenž mnoho pro nás stvořil a mnohým nás provedl, však který jako mocný pán k záhubě mnohokrát otočil naši tvář

i to překrásné nepopsatelně čarovné svrbění po celém těle,
euforie, jež nás hřeje, vášeň, jež nás věčným mládím nabíjí, když dva v jedno splynou, když první polibek na milované rty padne, když v objetí padnou věky rozdělení bratří, když z té nejhorší, nejtemnější níže jeden vzlétne ke slunci do oblak.

To vše je mou inspirací.

To proto se nemůžu, proto nikdo nikdy se nemůže rovnat světu kolem nás, který jak moc skutečný, tak dechberoucně překrásný je.“

Přejetý holoubek

Rušný den – však jako každý –
v ulicích jen ryk a ruch.
A jak je tu mnohdy vzácné
vlídné slovo, úsměv každý,
stejně tak je dobrý duch.

Po studiích – někdy ve dvě –
opouštím já školy domu.
Na zemi však tuhle vidím:
„Pírko! A ne jedno, hned dvě!“
I táži se: „Komu tak patří? Komu?“

Jen dveře stačilo otevřít a hle –
na asfaltu nacházím odpověď svou.
Neb i přes auta, přes lidi, přes davy
přece vidím popelavého ptáčka, hle!
Hle, toho majitele peříček dvou.

S pírkou k němu kráčím tedy.
Při sobě zčásti, otřesen trošku,
táži se ptáčka, zda jsou jeho.
On na to: „Samozřejmě, že ano! Tedy,
vidíš snad jiného s takými pery, hošku?“

I rychle omlouvám se ptáčkovi:
„S prominutím ne. Však v dnešní době
ni člověk či pták nemohou si být jistí.“
To se mu líbilo, ptáčkovi.
„Máš recht,“ říká mi, když vracím pírkou obě.

„Ty, nechtěl by ses zdržet chvíli?“
ptá se mě holoubek vzápětí.
„Vždyť vypadáš jako pašák, já pašákem jsem
a nezabije tě pobýt se starým opeřencem chvíli.
Rád pohovořím. Už mi to neletí...“

S tím já souhlasím a on je rád.
Sdílím s ním tedy své nevelké příběhy
– o lásce, o smrti, o lidech, o ptáčcích –
a on naslouchaje na tom asfaltu vypadá tak rád.
Tak rád v tomto světě bez něhy.

Však nejsem jediný, kdo mluví.
On sám líčí mi historky vlastní, své
– o nebi, o mracích, o věžích, o ptáčcích –
a tak každý z nás k tomu druhému mluví
barvitě a s nadšením na pozadí ulice mdlé.

Však stále člověk – stále v ruchu –
s místy, na kterých musí být,
musel já se s popelavým ptáčkem rozloučit.
Musel já ho opustit v tom ryku a ruchu
na tom asfaltu, na té ulici, kde žije se, a přece nedá se žít.

„Chápu to,“ klesá hlavička ptáčkovi.
„Chápu. Už tak jsi udělal, co by ani nezvážil jiný.
A mně stejně už nikdo nepomůže.
Mně – vypelichanci. Mně ‚ptáčkovi‘.
Koneckonců za můj osud nejsi vinný.“

Tak se rozchází ptáčkova a cesta má.
Samotného ho zanechávám v tom ruchu,
v tom ryku, v davech ulice rušné krušné.
Kde nikdo nežije, a přece mnoho svůj život má.
Kde leží ptáček v dobrém duchu.

Zpívat mohl o nebesích.
Létat mohl na bidélko.
Ukápne mi slza pro holoubka.
Pro holoubka na nebesích,
ze kterého zítra uvidím jen křídélko.

Momenty

Čas jako by se zpomalil.

Hejno vrabců se líně vznášelo na modrém nebi, třepotání jejich malinkatých křídel pozorovatelné pouhým okem.

Okřídlené vrtulky padající z vysokých silných javorů v nedalekém parku se nevyhnutelně přibližovaly k zemi s rychlostí zívnutí.

Mrkání kolemjdoucích lidí bylo zřetelně, až nepříjemně dobře vidět, jak se jejich oči všechny zaměřovaly jen na jediný bod přeplněné městské ulice.

Na muže.

Ten cítil jejich pohledy.

Byl jediný, kdo mohl svět vidět zpomaleně.
Pozoroval, jak se na jejich tvářích pomalu mění a mísí emoce.

Překvapení.

Hrůza.

Strach.

Děs.

Mrzelo ho, že neviděl víc šťastných obličejů, i když chápal, proč se nikdo šťastně netvářil.

Chápal to až moc dobře.

Koutkem oka se mu podařilo spatřit mladou černovlasou ženu zčásti zády k němu.
Zjevně s někým telefonovala, jak napovídal mobil u jejího pravého ucha.

A zboku bylo vidět, že se usmívá.

Když se však její pohled setkal s pohledem mužovým, opět jako u všech ostatních se jí obličej změnil v grimasu emocí.

Překvapení, hrůzy, děsu...

I tak byl muž rád, že onu neznámou dívku viděl usmívat se.

I když jen zdálky, zboku a ne moc zřetelně.

Bylo to pro něj...

Důležité.

Ano.

Bylo to pro něj důležité.

I rozhlédl se muž kolem dokola.

Viděl všechny ty lidi jako on sám všude kolem sebe.

Ty lidi s jejich vlastními životy, s jejich vlastními problémy a trýzněmi, příběhy, ve kterých byli hlavními postavami.

Viděl ty nadějně děti, ty zaneprázdněné dospělé, ty nejisté teenagery a smířené staré.

Viděl je všechny.

A oni na oplátku viděli jeho.

Neznajíce se navzájem a přece...

Muž by si přál, aby čas zpomalil ještě víc, ba aby klidně i dočista zastavil.

Jen aby dostal krapítek více času.

Aby dokončil to, co začal, a čas na to nenašel, odkládaje to na dny nadcházející, aby zažil a překonal to, čemu nikdy dřív nevěnoval ani jedinou myšlenku, aby konečnou pravdu řekl všem těm, jež znal, jimiž opovrhoval, jichž vážil si nade vše a jež miloval celým svým srdcem.

Přál si moc, aby se čas zastavil a on se na všechny ty lidi kolem sebe mohl koukat na věky věků.

Nechtěl se podívat dopředu.

Bál se.

Měl strach z neznáma

Měl strach z toho, co by ho čekalo.

Co ho čeká.

Z celé duše nenáviděl tu nevyhnutelnost.

Nemůže se podívat dopředu!

Ještě ne...

Hněv a žal cloumal s ním z oné obrovské tlusté hrozivé myšlenky na to, jak blízko toho, co nikdo nezná, je.

Z místa, odkud se nikdo nikdy nevrátil.

Chtěl utéct, řvát, klít, plivat oheň a metat blesky, rozbít svou pěstí zem pod svýma nohama a uletět pryč od toho místa, od toho neznáma, od svých vlastních myšlenek.

Avšak nemohl.

Neboť svět se hýbal tak pomalu.

Věděl, že nemá na vybranou.

Věděl to i předtím, každý to ví.

Někdy však trvá uvědomit si tuto nad nebe jasnou věc v plném rozsahu.

Pochopit a přijmout ji pak bez lhaní si, ignorance či odmítání je téměř nemožné.

Muž si vzpomněl na svůj příběh, co tak dlouho a přitom tak krátkou chvíli psal.

Všechny ty kapitoly plné momentů, jež neznamenal nic, pro nikoho, nikdy, a přitom byly vším.

Ty okamžiky, jež ho měly naplnit silou, aby se naposledy ohlédl a pak konečně vzhlédl vpřed.

Muž tak učinil.

A spatřil před sebou dalšího muže.

Seděl vysoko nad prvním mužem.

Nebyl krásný.

Měl tmavě hnědý plnovous, krátké ostříhané vlasy, nos jako orel.

Jeho oči však byly jako dar z rajské zahrady.

Zelené.

Zelené tak jako bývá louka, na níž se pasou ovečky za dlouhých letních dní.

Muž se podíval vysoko do zelených očí.

Snažil se nevšímat si stejných emocí, jež se zrcadlily na tváři druhého muže jako na tvářích všech ostatních.

Celou svou pozornost chtěl darovat pouze těm překrásným zeleným očím.

Stejně jako svět kolem jeho myšlenky, momenty zpátky roztěkané, začaly zpomalovat a ubírat se do nejasné bílé mlhy.

Zmizeli záhy vrabci na nebi i nebe samotné.

Zmizely i vysoké silné javory i z nich padající vrtulky.

Zmizel i park i městská ulice i dáma i všichni ostatní i druhý muž.

Zbyly jen jeho oči.
Ty zelené oči vysoko nad mužem.

„Sbohem,“
rozloučil se muž s očima.

Pak svět opět zrychlil.

„Selhání brzd u nákladního vozidla značky Taurus se dnes na ulici Marble Street stalo osudným jedné osobě, dopravní nehoda si jinak nevyžádala další oběť a nikdo neutrpěl ani žádná těžší zranění. Tato tragédie by mohla stát firmu Taurus miliony, pokud se potvrdí, že selhání brzd bylo chybou výrobce.

V Grónsku roztálo rekordní množství ledu, největší za posledních několik set let, a podle vědců...”